

Innlegg på innspillsmøtet til Kommunal- og distriktsdepartementet - innspill til ny handlingsplan for kvensk språk

Tusen takk. Og takk for invitasjonen til å holde et innlegg her i dag.

Mie olen Agnete Braaten Yeong. Jeg heter altså Agnete Braaten Yeong, og jeg er operativ leder i Kvääniteatteri – det kvenske nasjonale minoritetsteatret. Vi ble stiftet i 2022, og har allerede rukket å sette opp ni–ti premierer. Vi jobber aktivt med kvensk språk og kultur fra et scenekunstperspektiv, og det er ut fra dette ståstedet jeg ønsker å dele våre tanker.

Jeg vil starte med å si noe helt grunnleggende: Alt handler om språkkompetanse og utvikling av språket.

Hvis vi skal berge kvensk, utvikle det og gjøre det til et levende språk i daglig bruk, så krever det et langsiktig og målrettet arbeid. Det finnes ingen snarveier.

Dere har stilt tre spørsmål til dette innspillsmøtet, og jeg vil prøve å svare på dem – sett fra scenekunstens side.

1. Hva er de største utfordringene i arbeidet med kvensk språk?

For oss er den største utfordringen lav språkkompetanse. Det finnes få som kan kvensk godt, og enda færre som både kan språket og arbeider med scenekunst. Vi trenger stadig nye dramatikere, forfattere, regissører og skuespillere – så vi vet at rekrutteringen og kompetanseutviklingen må starte nå, og det må favne bredt.

Og det er viktig å understreke: det er ikke nok å kunne språket muntlig. Scenekunst stiller veldig høye krav til språkferdigheter. Teksten skal være kunstnerisk, rytmisk, levende – den skal bære over en scene. Vi har veldig få å velge mellom, og det gjør arbeidet krevende.

En annen utfordring er oversettelse og gjendiktning som for øvrig er to helt forskjellige ting. Å gjendikte krever kunstneriske ferdigheter.

Når vi skal ta språklig ansvar, må manus skrives på kvensk, eller oversettes og gjendiktes – og det koster.

Vi har ikke ressurser til å gjøre dette selv. Det betyr at vi stadig må kjøpe oversettelser, bruke ekstra tid, og ofte blir også enkle ting som nettsidetekster og promotering mye mer tidkrevende og dyrt.

Kort sagt: Vi mangler språkkompetanse, og vi mangler ressurser.

2. Hvilke tiltak bør settes inn for å styrke kvensk språk?

Dette er et stort spørsmål som favner mange områder, men jeg kan peke på noen viktige ting:

For det første må det jobbes systematisk med språket gjennom hele utdanningsløpet – fra barnehage til universitet. Språket må være tilgjengelig for barn, ungdom og voksne, og tilbudet må finnes over hele landet. Kvenene bor ikke bare i ett område.

For det andre: Det må finnes arenaer der språket brukes aktivt. Vi trenger litteratur, film, TV, musikk – på kvensk. Vi trenger flere ordninger der kunstnere kan søke midler for å bruke og utvikle språket sitt. Det må være mulig å leve med kvensk, ikke bare lære det.

Vi trenger også lærere. Språket må inn i lærerutdanningen, slik at neste generasjon kan lære kvensk på en naturlig måte i skolen.

Og vi trenger flere oversettere. I dag er det nesten en kamp om de få som finnes. Vi har vært heldige og fått bruke kompetanse fra Kvensk institutt og Halti kvenkultursenter, men behovet er stort.

Vi trenger også digitale verktøy som gjør det enklere å ta kvensk i bruk, også i hverdagen.

3. Hva kan vår bransje bidra med?

Teatret kan være en aktiv arena for kvensk språk. Når vi setter opp forestillinger på kvensk, gir vi språket verdi og synlighet. Vi løfter det fra å være et kjøkkenspråk til å bli et kunstspråk.

Å høre sitt eget språk på scenen skaper stolthet og identitet. Publikum kommer til oss ikke bare for å se teater, men også for å høre språket.

Vi ønsker også å utgi manusene våre i bokform. På den måten kan flere få tilgang, også de som ikke har anledning til å se forestillingene våre. Det er et viktig språk- og kulturarbeid.

Vi samarbeider også med nasjonale institusjoner, og der ligger en stor mulighet. Når kvensk språk brukes på nasjonale scener, får det en tyngde og en troverdighet som det ellers ikke ville hatt.

Men så kommer jeg til det kjedelige svaret – som likevel er av de viktigste: økonomiske rammer.

Vi kan ville mye, vi kan ønske mye, men vi trenger ressurser for å gjennomføre.

I dag ligger vi inne med fire millioner på statsbudsjettet. Til sammenligning hadde våre nære samarbeidspartnere i nord, Det samiske nasjonalteatret Beaivváš 28 millioner, og Hålogaland Teater 83,5 millioner i 2023. Ikke til forkleinelse for dem – de gjør også viktige jobber og fortjener hver ei krone – men det setter vårt arbeid i perspektiv. Vi har store drømmer, men uten midler forblir de bare drømmer.

Avslutningsvis vil jeg si: Det arbeidet som er gjort med kvensk språk og kultur fram til nå, av frivillige, organisasjoner og ildsjeler, er helt avgjørende for at vi i det hele tatt står her i dag. Kvääniteatteri er også blitt en nasjonal institusjon, og det er vi stolte av.

Men vi er bare i startgropa. Vi ønsker å ta et større ansvar for kvensk språk enn vi klarer i dag. For å få til det trengs både kompetanse og ressurser.

Vi lover å gjøre vår del av jobben. Men vi trenger også at rammevilkårene er på plass.

Tusen takk for oppmerksomheta. Kiitos paljon.
